

Bydgoszcz, dnia 28.04.2024

Dr hab. Michał Kosman, prof. uczelni
Katedra Stosunków Międzynarodowych
Wydział Nauk o Polityce i Administracji
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Recenzja

osiągnięcia naukowego *Granice Unii Europejskiej w kontekście współczesnych wyzwań kryzysu uchodźczo-migracyjnego, brexitu i pandemii koronawirusa* (monografia autorska) i dorobku naukowego pana dr. Grzegorza Balawajdera, Uniwersytet Opolski, Instytut Nauk o Polityce i Administracji

Podstawa prawna recenzji

Podstawę prawną recenzji stanowi ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, art. 219, Dziennik Ustaw 2018, poz. 1668. Recenzja została sporządzona w oparciu o uchwałę nr 9/2024 Rady Naukowej Uniwersytetu Opolskiego. Dokonując skróconej rekapitulacji przywołanego artykułu ustawy, stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która (1) posiada stopień doktora, (2) posiada w swym dorobku osiągnięcia naukowe bądź artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny (monografia naukowa bądź cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych), (3) wykazuje się istotną aktywnością naukową lub artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej etc. Powyższe trzy kryteria stanowią zatem podstawę poniższej recenzji.

Jako osiągnięcie naukowe, stanowiące podstawę ubiegania się o stopień doktora habilitowanego, wskazana została monografia autorska pt. *Granice Unii Europejskiej w kontekście współczesnych wyzwań kryzysu uchodźczo-migracyjnego, brexitu i pandemii koronawirusa*. Autor wniosku przedłożył również 27 artykułów zamieszczonych w czasopiśmie naukowych bądź rozdziałów w pracach zbiorowych oraz jeden współautorski raport z badań.

Sylwetka naukowa Habilitanta

Pan dr Grzegorz Balawajder jest absolwentem Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Powstańców Śląskich w Opolu, którą ukończył w 1989 r. z dyplomem magistra ekonomii. Doktorat z wyróżnieniem w zakresie nauki o polityce uzyskał w 2000 r. na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego. Tytuł rozprawy, przygotowanej pod kierunkiem prof. Stefana Marka Grochalskiego, brzmiał: *Światowe zadłużenie państw jako problem globalny*. W 2000 r. podjął pracę w Uniwersytecie Opolskim w Instytucie Nauk o Polityce i Administracji na Wydziale Nauk o Polityce i Komunikacji Społecznej. Jest tam zatrudniony do dnia dzisiejszego jako pracownik Katedry Studiów Europejskich. W latach 2008-2014 pracował także w Wyższej Szkole Biznesu w Dąbrowie Górniczej na Wydziale Nauk Stosowanych.

Ocena osiągnięcia habilitacyjnego

Jako osiągnięcie habilitacyjne przedłożona została monografia zatytułowana *Granice Unii Europejskiej w kontekście współczesnych wyzwań kryzysu uchodźczo-migracyjnego, brexitu i pandemii koronawirusa* (Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2022), składająca się ze wstępu, pięciu rozdziałów i podsumowania.

Wstęp, obok uwag o charakterze wprowadzającym do tematu, zawiera omówienie podstaw metodologicznych. Główny cel badawczy i cele cząstkowe uważam za trafnie sformułowane. Pewne zastrzeżenia można natomiast wskazać w odniesieniu do tez badawczych (s. 10-11). Czy nie należałoby w tym wypadku raczej posługiwać się terminem „hipoteza”? Taką formę Autor zastosował na s. 12. Teza główna brzmi: „wraz z rozwojem integracji europejskiej, w warunkach ewolucji funkcji granic i odchodzeniem od jej wymiaru jako bariery na granicach wewnętrznych, pojawiły się wyzwania, które pozwalają o postawienie pytania o przyszłość granic w Unii Europejskiej”. Intuicyjnie wyczuwam intencje Autora związane z tą tezą (czy raczej hipotezą?) i domyślam się, że Autor pragnie zaakcentować istotę ewolucji instytucji granic w UE, zwłaszcza w następstwie sytuacji kryzysowych, niemniej jednak zachęcałbym do większej precyzji w formułowaniu tezy/hipotezy, która w tej postaci brzmi bardzo mgliście (jakie wyzwania i jakie pytania ma Autor na myśli?). Podobne zastrzeżenie dotyczy tez cząstkowych, które powinny mieć postać precyzyjnych, jednoznacznych twierdzeń. W przytoczonej postaci tezy cząstkowe przypominają raczej problemy badawcze niż tezy/hipotezy.

Autor we wstępie także zadeklarował zastosowanie odpowiedniego zestawu metod badawczych, który zasadniczo nie budzi poważniejszych zastrzeżeń. Na pierwszym miejscu postawił analizę systemową, stanowiącą fundamentalną metodę w naukach o polityce. Następnie wymienił pozostałe metody i techniki badawcze. Wątpliwości moje wzbudziło natomiast odrębne wskazanie metod porównawczej i komparatystycznej. Czy nie są one w istocie tym samym? W syntetyczny ale i kompleksowy sposób Habilitant wskazał funkcje granic (s. 20), które zostały rozwinięte w rozdziale pierwszym (podrozdział trzeci). Nieco dyskusyjne może być rozdzielné potraktowanie funkcji polityczno-prawnej i funkcji „ustaleń legislacji i innych gremiów (...)”, która według Autora „dotyczy wyznaczenia obowiązującego obszaru obowiązującego prawa wewnętrznego danego państwa w warunkach postępującej integracji państw” (rozumiem, że pojęcie „legislacji” w tym miejscu interpretowane jest nie jako proces prawotwórczy ale państwowe organy prawodawcze). Podobne wrażenia mam odnośnie do odrębnego wskazania funkcji kulturowej i funkcji obszaru kontaktu. Niemniej jednak poza przytoczonymi wątpliwościami uważam, że wstęp jest dobrze skonstruowany, zgodnie z regułami sztuki zawiera kluczowe wymagane elementy w tego typu pracach (omówienie konstrukcji, zasygnalizowanie dotychczasowego dorobku na temat będący przedmiotem monografii etc.).

Pierwszy rozdział (*Granica państwa jako kategoria geograficzna, prawna, polityczna i społeczna*) składa się z trzech podrozdziałów obejmujących wyodrębnione grupy zagadnień. Pierwszy z nich (dość „bezpiecznie” zatytułowany: *Istota i charakter granic państwowych*) zaczyna się od językowego rozbioru terminu „granica”. Autor dobrze wywiązał się z tego zadania, sięgając do źródłosłowa pojęcia (*boundary, border, borderline, frontier* etc.) i opisując różne jego desygnaty. Sięgnięto do różnych definicji granicy (zgodnie z tytułem rozdziału, opisywanych z perspektywy różnych podejść) a także rozmaitych sposobów klasyfikowania granic. Do tej – generalnie dobrze merytorycznie skonstruowanej części – można sformułować kilka uwag. Dość oczywiste jest twierdzenie, że „jeżeli granica oddziałuje jako bariera (...), to utrudnia to wymianę gospodarczą, kulturalną a także przemieszczanie się ludności” (s. 33). Oczekiwałbym także nieco bardziej pogłębionego omówienia kilku przytoczonych (na s. 36-38) klasyfikacji granic, np. jak Autor interpretuje „wykształcenie się środowiska socjokulturowego” (koncepcja R. Hartshorne’a). Niezbyt czytelnie jawi się klasyfikacja przytoczona na s. 37-38 - czy chodzi o trzy sposoby klasyfikowania granic, o typy granic czy może podejścia w badaniach nad granicami? Istotna wątpliwość łączy się z rozważaniami dotyczącymi otwierania się granic w warunkach globalizacji. Zdecydowanie przedwcześnie

brzmi „refleksja, że w warunkach procesu globalizacji następuje powolny zanik granic państwa”, czy „zasadny wydaje się pogląd, iż państwo narodowe będzie tracić swój polityczny i ekonomiczny wymiar suwerenności na rzecz struktur i instytucji ponadnarodowych” (s. 44). Przyniesiony przypis wprawdzie sugeruje, że Habilitant prawdopodobnie przytacza poglądy innych badaczy (Donnan, Wilson, publikacja z 2002 r.), jednak wskazana byłaby w tym wypadku krytyczna analiza z perspektywy początku trzeciej dekady XXI wieku. Na tego rodzaju poglądach wydaje się także ciążyć typowo eurocentryczny punkt widzenia, niemniej jednak doświadczeń integracji europejskiej nie można ekstrapolować do statusu ogólnej zasady w stosunkach międzynarodowych.

Na pozytywną ocenę zasługują pozostałe partie rozdziału pierwszego. Autor omówił ewolucję funkcji granic w warunkach globalizacji, wskazując m.in. na dychotomiczny charakter granicy – jako bariery i jako obszaru kontaktu. Słusznie zauważył, że granice, podobnie jak państwo i suwerenność, podlegają zmianom. Przy czym – jak się wydaje – pierwotny charakter mają zmiany dotyczące państwa i interpretacji pojęcia suwerenności, zaś ich konsekwencją jest zmiana postrzegania charakteru i roli granic. Często akcentowana jest towarzysząca globalizacji tendencja do wzmacniania procesów integracyjnych. W tym miejscu jednak ponownie trudno oprzeć się wrażeniu, że na takich ocenach zaważyła silnie eurocentryczna perspektywa. Warto byłoby te uwagi uzupełnić o dodatkową refleksję, że współczesna przestrzeń międzynarodowa wypełniona jest – co może wydawać się paradoksalne – równoległymi procesami integracyjnymi jak i dezintegracyjnymi. Próbowanie budowania większych wspólnych tożsamości (tożsamość europejska w ramach UE) towarzyszy od dawna renesans tożsamości oddolnych (lokalnych, regionalnych, narodowych), którego odzwierciedlenia można doszukać się w tytule słynnej (wydanej niemal trzy dekady temu, ale w wielu aspektach wciąż aktualnej) książki Benjamina Barbera *Dżihad kontra McŚwiat*. Habilitant broni się natomiast słusznym spostrzeżeniem, że procesom integracyjnym sprzyjać będzie wzrost liczby państw odnoszących korzyści z globalizacji i na odwrót (s. 54). Dobrze uporządkowany jest podrozdział omawiający funkcje granic, które zostały skrótowo zasygnalizowane we wstępie. Przejrzystości odbioru sprzyja osiem tabel w nim zamieszczonych, porównujących wybrane parametry państw członkowskich Unii Europejskiej.

Dobrze oceniam drugi rozdział monografii, zatytułowany *Instytucja granicy państw – członków Unii Europejskiej w świetle regulacji unijnych*, złożony z ośmiu podrozdziałów. Autor koncentruje się w nim głównie na prawnych aspektach związanych ze statusem granic w UE, czy nawet nieco szerzej – na kwestiach obejmujących główne zagadnienia związane z

Przestrzenią Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości (PWBis) UE. W zwięzły, ale przejrzysty sposób przytoczono główne zapisy Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Na wyższym poziomie szczegółowości scharakteryzowano z kolei takie akty, jak Układ z Schengen, Konwencję Wykonawczą do Układu z Schengen, Kodeks Graniczny, Konwencja dublińska czy Konwencja z Prüm. Dokonano także omówienia kluczowych mechanizmów współpracy (Frontex, EPN, Rabit, Eurosur). Rozdział w przejrzysty sposób porządkuje główne zagadnienia prawno-instytucjonalne związane z zarządzaniem granicami w UE. Można sformułować jedynie drobne sugestie natury konstrukcyjnej: w moim przekonaniu właściwsze byłoby usytuowanie podrozdziałów dotyczących Konwencji dublińskiej i Konwencji z Prüm za podrozdziałem drugim – wówczas treści dotyczące głównych umów składających się na funkcjonowanie strefy Schengen (czy szerzej: PWBis) stanowiłyby jeden ciąg. Ponadto ostatnie trzy strony, umieszczone w podrozdziale *Konwencja z Prüm*, stanowią w istocie podsumowanie całego rozdziału i mogłyby w takiej formie zostać wyodrębnione. Drobny błąd wkraść się na s. 106: chodzi o Tytuł V części trzeciej TfUE (nie art. V).

Podobnie wysoko ocenić można trzeci rozdział, omawiający wpływ kryzysu migracyjnego na funkcjonowanie granic UE (*Instytucja granicy w kontekście reakcji państw Unii Europejskiej na kryzys uchodźczo-migracyjny*). Zwięzłe zdiagnozowane zostały przyczyny tytułowego kryzysu, obszernie omówiono działania Frontexu w kontekście nielegalnej migracji począwszy od drugiej dekady XXI wieku na poszczególnych szlakach migracyjnych w kolejnych latach. Warto dostrzec, iż Autor słusznie zaakcentował różnice pomiędzy terminami „uchodźca” i „migrant”, które często w potocznym ujęciu są ze sobą utożsamiane i traktowane zamiennie. Szczególnie doceniam podrozdział trzeci na temat konsekwencji kryzysu uchodźczo-migracyjnego dla funkcjonowania strefy Schengen. Habilitant zestawiał w nim dane dotyczące zastosowanych przez poszczególne państwa mechanizmów czasowego przywracania kontroli na wewnętrznych granicach UE, sformułował także szereg trafnych wniosków, ukazując niedoskonałości dotychczasowych mechanizmów zarządzania strefą, które obnażył napór migracyjny, identyfikując przy tym główne zagrożenia dla jej funkcjonowania a nawet przetrwania.

Poczucie lekkiego niedosytu pozostawia natomiast stosunkowo krótki rozdział czwarty: *Granica irlandzko-brytyjska w kontekście brexitu*. Pierwsze dwa podrozdziały zostały zatytułowane w bardzo „elastyczny” sposób (*1. Uwarunkowania granicy irlandzko-brytyjskiej* i *2. Istota granicy irlandzko-brytyjskiej*), co powoduje, że czytelnikowi trudno przewidzieć, co będzie ich treścią i czym zasadniczo będą się różnić (czy są „uwarunkowania” a czym jest

„istota”). Sądę ponadto, że z powodzeniem mogłyby tworzyć jeden podrozdział. Wśród zagrożeń związanych z brexitem Autor szczególny nacisk położył na sferę stosunków handlowych (podrozdział trzeci). Dobrze oceniam tę część, aczkolwiek zabrakło mi nieco większego akcentu na możliwe konsekwencje społeczne i polityczne w przypadku przywrócenia „twardej” granicy. Warto byłoby nieco obszerniej omówić główne założenia traktatu o wystąpieniu Wielkiej Brytanii w UE a zwłaszcza Protokołu w sprawie Irlandii i Irlandii Północnej wraz z jego konsekwencjami (temu ostatniemu dokumentowi poświęcona jest w przybliżeniu jedna strona: 175-176). Pozostawienie Irlandii Północnej po brexicie w unijnym rynku (w konsekwencji kontrole celne w północnoirlandzkich portach) spowodowało wszakże poważne kontrowersje w Wielkiej Brytanii i pewne napięcia w relacjach unijno-brytyjskich (zarówno w trakcie negocjacji nad traktatem o wystąpieniu jak i później). Ponadto warto byłoby, moim zdaniem, dla porządku wywodu wskazać pewne klamry spinające formalną stronę brexitu, tj. daty brytyjskiego referendum i oficjalną datę wystąpienia Wielkiej Brytanii z UE. Autor posłużył się w rozdziale stosunkowo niewielką liczbą najnowszych (oczywiście z perspektywy daty opublikowania monografii) publikacji – dostrzegłem jedynie dwie publikacje z 2021 roku (s. 175). Można skonstatować, że treść rozdziału pozostawia pewne rezerwy, niemniej jednak należy też docenić istotne jego walory – interesujące rozważania na temat potencjalnych modeli rozwiązań pobrexitowych czy potencjalnych konsekwencji dla relacji gospodarczych.

Wiodącym motywem ostatniego, piątego rozdziału pt. *Granice Unii Europejskiej w kontekście pandemicznego zagrożenia*, jest wyszczególnienie i streszczenie głównych aktów ogłoszonych przez instytucje UE (Komisję Europejską, Radę i Parlament Europejski) na temat zarządzania granicami wewnętrznymi i zewnętrznymi Unii w obliczu rozprzestrzeniania się pandemii wirusa COVID-19. Dobrze opisana została praktyka funkcjonowania strefy Schengen w drugim podrozdziale. Nie użyłbym natomiast sformułowania odnoszącego się do zewnętrznych granic UE, iż „istniejący reżim graniczny znajduje się w wyłącznej kompetencji organów Unii Europejskiej”. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TfUE, art. 3) wśród wyłącznych kompetencji UE nie wskazuje zarządzania zewnętrznymi granicami. Bieżąca praktyka też nie potwierdza tej wyłączności. Pewne wątpliwości budzi też określenie aktów typu zalecenia, wytyczne czy komunikaty instytucji UE jako wiążących dla państw członkowskich (s. 212). TfUE (art. 288) definiuje, jakie akty prawa UE mają charakter wiążący (rozporządzenia, dyrektywy, decyzje). Te drobne uwagi nie wpływają jednak na pozytywny odbiór rozdziału. Podobnie oceniam uwagi końcowe zawarte w *Podsumowaniu* (być może

lepszą byłaby bardziej tradycyjna formuła, tj. „Zakończenie”). Zgodnie z regułami sztuki Habilitant syntetycznie odniósł się do postawionych na początku pytań badawczych a także do zawartej we *Wstępie* tezy głównej (należy zauważyć i docenić, że w zakończeniu brzmi ona nieco precyzyjniej aniżeli w formie przytoczonej we *Wstępie*) jak i też cząstkowych. Autor potwierdził umiejętność przeprowadzenia spójnego procesu badawczego zwieńczonego weryfikacją tez. Względnie bogatą i trafnie dobraną bibliografię warto byłoby natomiast podzielić na bardziej szczegółowe kategorie (Autor posłużył się bardzo elastyczną i pojemną formą pierwszej jej części: *Literatura przedmiotu*). Moim zdaniem należałoby również przytoczyć w przedostatniej części bibliografii pełne tytuły aktów prawnych, oprócz Dzienników Ustaw.

W podsumowaniu oceny monografii należy podkreślić trafny dobór tematu. Jego walorem jest aktualność – Habilitant dobierając trzy studia przypadków (problem migracyjny, pandemia COVID-19, brexit) zareagował na główne wyzwania, przed jakimi stanęła Unia Europejska w kontekście zarządzania granicami. Pochwalić należy konstrukcję problemową pracy, która tworzy przejrzystą, koherentną całość. Poważniejszych zasadniczych zastrzeżeń nie budzi (poza przytoczonymi wyżej uwagami) dobór i zastosowanie metod badawczych, jak i pytań badawczych oraz tez (poza zasygnalizowaną warstwą formalną odnośnie do tez szczegółowych i nieco zbyt ogólnikowo sformułowaną główną tezę). Wysoki poziom merytoryczny i przejrzystość wywodów i argumentacji bez wątpienia potwierdzają bardzo dobrą znajomość i biegłość Autora w obrębie problematyki stanowiącej przedmiot monografii. Pragnę podkreślić, iż w moim przekonaniu praca wnosi istotny wkład w rozwój badań nad *border studies* czy studiów europejskich.

Ocena pozostałego dorobku naukowego Habilitanta stanowiącego znaczny wkład w rozwój dyscypliny

Przedłożona przez Habilitanta dokumentacja wskazuje, iż jest on autorem 57 publikacji, w tym 54 od roku 2000 r., tj. chwili uzyskania stopnia doktora. O ile dobrze odczytałem ów wykaz na dorobek pana dr. Grzegorza Balawajdera składają się: jedna monografia autorska (2022, oceniona powyżej), dwie monografie współautorskie (współautorskie – jak wynika z informacji w autoreferacie na s. 33 i 38), pozostałą część dorobku stanowią artykuły w czasopismach naukowych i rozdziały w pracach zbiorowych (niektóre współautorskie, co Habilitant powinien zaznaczyć w wykazie osiągnięć), w tym kilka w językach angielskim, niemieckim i czeskim.

Analiza pozostałych osiągnięć naukowych pana dr. Grzegorza Balawajdera prowadzi do wniosku o ewolucji jego zainteresowań badawczych. W ich kręgu początkowo wydawała się dominować problematyka globalnego zadłużenia, której została poświęcona praca doktorska. Przyniosła ona efekt w postaci kilku publikacji – trzech artykułów opublikowanych jeszcze przed uzyskaniem stopnia doktora, jak również rozdziałów w pracy zbiorowej *Problemy globalne współczesnego świata* (red. S. M. Grochalski, Opole 2003) oraz współautorskiej (*Współczesne problemy globalne. Światowe zadłużenie. Przykład ich rozwiązywania*, Opole 2005). Były one zapewne pokłosiem zainteresowań badawczych Habilitanta jeszcze z okresu przygotowywania pracy doktorskiej, w późniejszym okresie można bowiem dostrzec wyraźne ich przekierowanie w stronę studiów granicznych (*border studies*).

Po zapoznaniu się z przedłożonymi do oceny artykułami i rozdziałami można skonstatować, że znaczna część z nich koncentruje się wokół kilku wątków mieszczących się w ramach *border studies*, przede wszystkim strefy Schengen i funkcji granic. W odniesieniu do granic Polski, w badaniach pana dr. Balawajdera pojawiały się wątki granicy polsko-niemieckiej, polsko-czeskiej i polsko-rosyjskiej. Występują także interesujące publikacje nieco odbiegające od głównego nurtu badań, jak np. analiza potencjalnych procesów dezintegracyjnych w UE, czy rozważania nad kwestią obywatelstwa Unii Europejskiej. Niemniej jednak mieszczą się one w szeroko rozumianych studiach europejskich, w które także wpisać można badania Habilitanta. Szczególną uwagę należy zwrócić na współautorską publikację (G. Balawajder i S. M. Grochalski) *Raport z badań „Granice w Unii Europejskiej”*. Publikacja, opierająca się na sondażu diagnostycznym, wnosi cenny wkład w badania nad percepcją funkcji granic na wschodnim, południowym i zachodnim pograniczach Polski z perspektywy polskich i zagranicznych studentów uczących się w Polsce. Duży wkład pracy pozwolił na szereg cennych spostrzeżeń i wniosków na temat postrzegania granic i ich funkcji.

Znaczna część poddanych ocenie badań cząstkowych dała podwaliny pod przygotowanie monografii, niektóre jej partie zostały skonstruowane bezpośrednio w oparciu o poszczególne artykuły bądź rozdziały, co można uznać za uzasadniony zabieg procesu prowadzenia badań szczegółowych, prowadzących do finalnego efektu książkowego. W pojedynczych przypadkach następuje powielenie treści fragmentów poszczególnych publikacji (np. artykuły: *Instytucja granic zewnętrznych Unii Europejskiej a zapewnienie bezpieczeństwa państw członkowskich w warunkach współczesnego kryzysu migracyjnego* oraz *Granice zewnętrzne Unii Europejskiej a bezpieczeństwo narodowe państw członkowskich w kontekście współczesnego kryzysu migracyjnego*), są to jednak sytuacje sporadyczne i w moim odczuciu

nie budzące zastrzeżeń. Drobne wątpliwości może budzić fakt, że w nieco wcześniejszych publikacjach nie zawsze jest przestrzegany ścisły rygor naukowy, który obejmowałby swego rodzaju wprowadzenie obejmujące aparat badawczy (przedmiot, cele, metody itd.), niemniej jednak nie jest to zastrzeżenie natury strategicznej.

Podsumowując tę część pragnę pozytywnie ocenić jakościowy i ilościowy wymiar dorobku pana dr. Grzegorza Balawajdera. Składają się one łącznie na spójny cykl badań w obszarze *border studies*, jakkolwiek koncentrują się na polskim i europejskim ich wymiarze, co pozwala uznać je również za element dorobku studiów europejskich. Znaczna ich część została wykorzystana w monografii Habilitanta, którą można uznać za ukoronowanie wcześniejszych badań cząstkowych.

Ocena aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury

Pan dr Grzegorz Balawajder deklaruje współpracę z ośrodkami badawczymi zarówno polskimi jak i zagranicznymi. Habilitant wskazuje trzy ośrodki krajowe: Instytut Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Akademię Wyższą Szkołę Biznesu w Dąbrowie Górniczej oraz Instytut Śląski w Opolu. Współpraca z pierwszym przejawiała się uczestnictwem w konferencjach oraz projektach badawczych. Z kolei w przypadku drugiej z wymienionych placówek efektem współpracy był udział w przygotowaniu publikacji wskazanej uczelni. Podobny charakter i efekty przyniosła współpraca z opolskim Instytutem Śląskim - konferencje i publikacje w pracach zbiorowych.

Podmiotami poza granicami Polski, z którymi nawiązał współpracę pan dr Grzegorz Balawajder, były ośrodki czeskie i niemieckie. Habilitant brał udział w cyklicznych konferencjach organizowanych przez jego macierzystą uczelnię wraz z Instytutem Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Opawie, koncentrując się na badaniach regionalnych dotyczących Śląska Opolskiego i Śląska Opawskiego. Na tej samej uczelni przeprowadził w maju 2022 r. wykłady z zakresu *border studies* w ramach programu Erasmus+. Habilitant nawiązał także kontakty z inną czeską uczelnią - Uniwersytetem w Usti nad Łabą (udział w konferencjach i w efekcie współautorstwo prac zbiorowych). Podobny charakter miała współpraca z niemiecką uczelnią – Uniwersytetem Technicznym w Chemnitz. W uzupełnieniu warto dodać, że pan dr Balawajder brał udział w 28 konferencjach naukowych, spośród których efektem aż 24 były publikacje.

Habilitant przywołał zatem współpracę w trzech polskich ośrodkach i trzech zagranicznych. Uważam, że wypełnił w ten sposób ustawowe kryterium aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury.

W uzupełnieniu można dodać, że pan dr. Grzegorz Balawajder wymienił w autoreferacie ponad dwadzieścia przedmiotów prowadzonych na kilku kierunkach studiów, wypromował kilkadziesiąt prac licencjackich i magisterskich. Do działalności dydaktycznej poza murami uczelni należały wykłady m.in. dla młodzieży w opolskich szkołach średnich (pkt 6.1 autoreferatu). Może poszczycić się również aktywnością organizacyjną na Uniwersytecie Opolskim, m.in. nagrodą Rektora Uniwersytetu Opolskiego, rolą moderatora na kilku seminariach, debatach czy konferencjach (pkt 6.2). Ponadto jest aktywny w środkach masowego przekazu, zarówno lokalnych jak i wykraczających poza Śląsk Opolski (pkt 6.3). Wprawdzie osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne oraz popularyzujące naukę nie należą do ścisłych ustawowych kryteriów oceny wniosku habilitacyjnego, niemniej jednak warto podkreślić i docenić te formy aktywności.

Konkluzja

Biorąc pod uwagę zasygnalizowane na wstępie wymogi wynikające z Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, art. 219, Dziennik Ustaw 2018, poz. 1668, można skonkludować, że Habilitant

- 1) posiada potwierdzony dyplomem stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce, uzyskany na podstawie rozprawy pt. *Światowe zadłużenie państw jako problem globalny*, nadany uchwałą Rady Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 26 maja 2000 r. **Warunek ustawowy został zatem spełniony.**
- 2) jest autorem monografii oraz cyklu publikacji, które w moim przekonaniu wnoszą znaczący wkład w rozwój dyscypliny. **Warunek ustawowy uważam zatem za spełniony.**
- 3) wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni bądź instytucji naukowej, w tym placówkach zagranicznych. **Warunek ustawowy uważam zatem za spełniony.**

W związku ze spełnieniem wymogów art. 219 ustawy, **wyrażam pozytywną opinię** w sprawie wniosku o nadanie panu dr. Grzegorzowi Balawajderowi stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Michał Kosman

Michał Kosman